List 20.

Tečaj XVI.

NOVICE
gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 19. maja 1858.

Spomladanski hrošči ali kebri,

njih natora in življenje, njih škodljivost in njih sovražniki, kako jih pokončati in pokončane porabiti.

Vsak pozná to požrešno žival, pa malokdo vé kaj več od nje. Ker ravno letos obilna množica teh požeruhov naše kraje nadleguje, ki bi nam še večjo škodo delali, če bi vreme po njih godu bilo, naj iz najboljih bukev *) prestavimo našim bravcom, kar je tam od njih povedanega.

Ni treba popisovati, kakošen je navadni spomladanski hrošč ali keber (Maikäfer, Melolontha vulgaris); k večjemu bi bilo omeniti, da so nekteri po persih rujavi, nekteri pa rudečkasti. Komaj bi kdo verjél, da se ta razloček ne naredí po naključbi, ampak bolj zavoljo unanjih okoljnost.

On ima veliko večje tipavnice od babice.

Hrošči so skorej po vsi Evropi doma. Navadno pridejo po sv. Jurju, mesca maja, in kakor nanese, tudi v začetku mesca rožnika (junija), dostikrat pa tudi še le mesca malega serpana ali julija. V goratih krajih se prikažejo nekoliko pozneje kakor pa v toplejih planjavah, ker se spomlad ondi ne začne še tako zgodaj, morebiti pa tudi zavoljo tega, ker se sploh merzleje vreme ne prileže živali, ktera potrebuje več let, preden se popolnoma izgodí. Tako so začeli leta 1847 hrošči v Hohenheimu o navadnem času letati, v bolj goratih krajih, kjer jablane največ 12 dní pozneje cvetó, pa še le veliko po kresu.

Hrošči začnejo večkrat zavoljo tega pozneje letati, ker se zavoljo neugodnega vremena zopet zarijejo, dasiravno so že mesca maja izletéli. Pravijo, da se včasih tudi v jeseni prikažejo hrošči, če se prezgodaj izgodí červ, kteri bi bil imel še le v prihodni spomladi goden biti. — Hrošči imajo svoj pravi čas mesca maja.

Letajo in rojijo hrošči posebno o toplih večerih, včasi pa, kadar je vroče, tudi o poldne, takrat pa bolj okolj drevja, kjer živeža išejo. Bolj ko je merzlo, manj se jim poljubi letati; kadar je pa toplo, skušajo izperva leteti; ko pa svoje krila razprostré, odleté kakor bčele. — Nekteri terdijo sicer, da hrošč ne more dalječ letéti, in da za tega voljo ni kebrovo leto povsod ob enem letu. Rés je, da jim delajo dostikrat hribi meje, da ne morejo dalje leteti, in da jih imajo takraj hriba brez števila, unkraj pa le malo. Vendar pa obiskujejo hrošči prav dostikrat radi le nektere kraje. Tako so planili pred nekterimi leti posebno v nektere vinograde poleg mesta Stuttgarta v virtemberškem kraljestvu. Enako so tožili leta 1841 v Lionu na Francozkem, da so preletéli hrošči reko Saóno in se ugnjezdili v makonskih vinogradih.

Hrošče vidimo vsaki čas se pariti, pa vendar se parijo najbolj v toplem vremenu. Kadar se parijo, jih je težko ločiti.

Hrošč je silno požrešen in loti se vsakoverstnih rastljín, ne samo mnozega drevja v gojzdih, kjer še mecesnu ne prizanese, temuč tudi jablan in zlasti češpljevega drevja, kjer dostikrat ne ostane ne listek cel. Enako mu je zelenje vinske terte, kostanjevega, orehovega drevésa in vertne rože kaj prijeten grizljej. Hruške, ktere perje mu je preterdo, se ne loti. Ratzeburg pravi, da je slišal, da so hrošči v nekem kraji postrigli vso ogeršico, ker niso imeli drevja. Tudi prof. Nördlinger pravi, da je vidil hrošče ogeršično cvetje pokončevati, če ravno ne do golega.

Kjer je hrošč žerl, pustí svoje zamoklo, zeleno, dostikrat negnjusno mokro lajno ali blato. Kmalo potem, ko so se sparile, poišejo babice mesto, na kterem izležejo jajčica; najljubša jim je za to rahla in pa suha zemlja. Zavoljo tega tožijo ljudjé posebno v takih krajih, kjer je zemlja laporasta ali apnéna, da imajo sila hroščev; enaka bi utegnila biti v krajih, kjer je zemlja pešena. Ker so take zemlje tudi najbolj suhe, ne morejo rastljine v koreninah pohabljene tako dobro tekniti in toliko večja mora biti potem škoda, ktero hrošči delajo.

Hrošč poklada svojo zalego rajše v razkopano zemljo kakor v zemljo s travo porašeno; rajše v golo, kakor v zemljo z mahom porašeno ali z listjem pokrito. Pa vendar se nahaja hroščeva zalega v vsakem kraji.

Ali se iz tega, kar smo dosihmal od kebrov povedali, zapopasti more ali ne, da ozimini niso škodljivi, pustimo na stran; Ratzeburg je pa vendar precej veliko razjedo med najgostejim ternjem in barovničjem našel.

Babica skoplje luknjo 4 do 8 palcov globoko in zleže v njo 12 do 30 jajčic na en kupček, in tako dela tudi na druzih krajih. Ratzeburg ne verjame, da jajčica pridejo en čevelj globoko pod zemljo. Vsih skup zleže babica okoli 40 jajčic.

Čez 4 ali 6 tednov izlezejo červički iz jajčic.

Pervo leto so prav tanki, 8 ali 9 čert ali linij dolgi in živé vkupaj. Drugo leto se razidejo, tretji pa se razlezejo na vse kraje in kakor jim je ljubo, globočeje ali pa višje. To se ravná pa zlo po vremenu, ker se červiči ogibajo velike suše in mraza v poveršji zemlje. Neverjetno je, da se červi pri tem po časih dneva ravnajo.

Nekteri terdijo, da se morejo červi cele mesce v zemlji postiti, drugi pa pravijo, da so njih najpoglavitneji živež trohnele rečí in živalski gnoj, in da se lotijo le potem rastljinskih korenín, če jim trohnine in živalske gnojnine zmanjka. Ker je pa skor na vsaki zemlji nekoliko černe perstí, s ktero se morejo živiti, se pač ne dá misliti, da bi jim bilo stradati. Pa se tudi ne more misliti, da je červom trohnina in gnojnina poglavitni živež; sicer bi ta merčes ne razjedal več kot palc debelih smerekovih korenín v gojzdih, kjer se gotovo ne manjka trohníne. Kdor terdi, da se hroščevi červi živijo z gnojnino, pač ne pomisli, da hrošči niso v nikakoršni žlahti s tako imenovanim drekoberbcom in drugimi takimi živalmi.

Iz rečenega se dá tedaj posnéti, da červi, ki jih zaležejo hrošči ali kebri, navadno živijo od černe zemlje, ki se nareja iz trohlih rastlín, prav radi pa tudi in sosebno od rastlinskih korenin, zlasti takih, ki so že stareje. Da živalska gnojnina červičem v zemlji ték daje, utegne biti;

*) „Die kleinen Feinde der Landwirthschaft" von Prof. Dr. H. Nördlinger. Stuttgart und Augsburg. 1855.

treba je pa še natanjčniše preiskovati, kako jim daje živalska gnojnina ta ték.

Da je červ korenine objedal, ni težko spoznati, čeravno ga ni najti blizo. Navadno spodjeda koreníne od-zdolej proti steblu, tako da razrastkov koreníne celó ni najti v zemlji; miši pa preglojajo zeliša večidel le na enem mestu, bodi-si pod zemljo ali pa nad njo. Res je sicer, da so dostikrat slabeje korenine pojedene, kjer je zlo travnata zemlja od miš vsa razorana. Ratzeburg terdi, da se dá pojeda po hroščevih červih razločiti od škode po miših vselej po tém, da pustijo zobčki červov koreninice na odjedenih delih viséti. Nečem rêči, da to ni res, pa vidil sem vendar že korenine, kterih pohabenje pripisujem samo hroščevemu červu, dasiravno niso razjedeni razrastki od njih viseli, kakor tudi ne visé, kadar jih miši obglodajo. Kot edino veljavno znamenje se mi zdi v tacih primerljejih dvojna sled mišjih zob na mestih, kjer so bile zeliša le malo objedene. Kako krepki so červičji zobčki, se posname iz tega, da so neki že drevésne kole s koreninami drevja odgrizli, in da precéj všipnejo v perst, če jim ga pomoliš. Njih najljubši živež so jim salata, zelje, repa, fižol, konoplje, lan, žito in koreníne rudečih jagod. Sploh je tudi znano, kako razvertajo krompir, da oglojajo čebulo, da po njivah, kjer žito raste, zemljo dostikrat na dolgo in široko tako razjejo, da žito žnicam v roki ostaja. Na travnikih spodjejo večkrat travo tako, da je vse votlo pod njo in da se posuší.

(Dalje sledí.)

Letni zbor c. k. kmetijske družbe.

(Dalje.)

Prišle so potem na versto sporočila nekterih družbenih poddružnic in nekterih gospodov družbenikov. Pisma nepričujočih je gospod odbornik Ambrož zboru razodel, gosp. dr. Eisel je pa sam bil pričujoč.

Najpred je gospod Ambrož bral skušnje, ki so jih častitljivi gospod fajmošter Reš iz Prežgajn zvedili o sivi ajdi, ktero so že leta 1856 poskusili, ko so te za naše kraje nove ajde 1 funt od Materne-ta iz Gradca dobili. Pridelali so iz tega funta 16 funtov sivke na domači, ajdi ugodni zemlji; leta 1857 so vsejali vseh 16 funtov zraven druge ajde in pridelali je 75 funtov ali 2 mernika in pol. Veliko bolje bi bila plenjala — so rekli — ako bi je ne bili pregosto sejali, ker po njih mislih se mora na pol redkeje sejati kakor navadna domača ajda; vzela je je pa tudi suša veliko, za sušo pa še slana. Gosp. fajmošter sivko močno hvalijo, le to pravijo, da utegne za kakih 5 ali 7 dní pozneje dozoreti od naše domače. Za take kraje, kjer rada slana zgodaj pride, bi utegnila tako imenovana koroška drobna ajda bolja biti, ki je zlo polna in moknata; leta 1856 jim je korošica dala šesteri pridelk memo domače krajnice, ktere seme so dobili v fari pri Divici Marii v Polji, pa jim je seme le trikrat povernila. — Dosluženi gosp. fajmošter Jonke, eden naših najslavniših bčelarjev, so družbi nasvetovali, naj si družba za poskušnjo kupi nekoliko laških bčel, o kterih se tolika hvala poje, in naj se te lahinje izročé našemu pridnemu gosp. Duler-ju v Škerjančjem. Družba bo skusila za prihodnje leto laških bčel dobiti in jih bo dala hvalevrednemu gosp. Duler-ju v rejo, kteremu je tudi berž po zboru poslala Dzierzonova panjova v poskušnjo. — Poddružnica ložka na Notrajnskem je naznanila, da tudi najhuja sila ne bode nikjer sadjoreje povzdignila, dokler se ne napravijo drevne sadišča in pa se mladost ne podučuje v vertnarstvu; kdor brez teh dvéh podlag tiší, da bi se ljudje poprijeli sadjoreje, bob v steno meče. — Poddružnica radoljška na Gorenskem naroča, naj bi se družba še enkrat s prošnjo obernila do visokega c. k. ministerstva za znižanje cene živinske solí, ker letos, ko je bilo tako pomanjkanje klaje, da je tam pa tam mogla živina zadovoljna biti s praprotom ali pa s trohnelo slamo, ki so jo potergali s kozolcov, se je očitno vidila potreba solí za živino, da lože in brez škode prebavlja tako slabo klajo. Ker so to prošnjo pri lanski dunajski razstavi vse kmetijske družbe skupaj poklonile sl. ministerstvu, se je nadjati, da bode ta prošnja kmetijstvu v prid uslišana. Omenila je poddružnica tudi res žalostno resnico, kako žganje in tobak čedalje bolj spodkopujeta zdravje in moč naše mladosti, kar se je pri letošnji rekrutbi očitno vidilo, in da bi, gledé na kilavost našega zaróda, želeti bilo, da bi se višji davek naložil na žganje, fantinom pa pred 20 leti prepovedalo tobak piti. Rêči moramo, da oboje bi bila velika dobrota človeštvu. — Poddružnica boštanjska prosi za oklic nogradske postave; prošnja bode uslišana, ker so gospod deželni poglavar obljubili, da še letos pride ta postava na dan. — Poddružnica krajnska želí, da bi se na razgonih prepovedalo živino pasti, ker ta razvada, da se živina na stezah med njivami pase, je čedalje huja. Ker zoper poškodbo ptuje lastnine že obstojí postava, tudi to v versto te prepovedi spada; — dalje želí poddružnica, naj bi se ukazalo, da bi se spašniki med lastnike razdelili in potem v rodovitno zemljo obernili. — Poddružnica metliška je razodela potrebo, da bi se popolnoma divji veliki spašniki med okrajno metliško in černomeljsko razdelili in kmetijstvu na dobiček obdelali: ali z drevjem zasadili ali v polje in senožeti predelali; dalje je razodela živo potrebo, da bi se velika cesta iz Metlike v Novo mesto prestavila tako, da bi se ognila Gorijancov — silne gore brez konca in kraja, ktera ovéra in podražuje prepeljavo vina iz metliške in semiške okolice in bode tukajšnim vinorejcom še hujo rano vsekala, kadar bo železnica od Zidanega mosta do Zagreba dodelana in se bodo horvaške vina po železnici lože, hitreje in cenejše na Krajnsko vozile. O obéh za spodnje kraje zlo važnih zadevah, ktere je resnično in s krepko besedo popisal poddružnice predsednik gospod Kapele, je sklenil zbor, naj bi častita poddružnica, ker ima po postavah pravico za to, se obernila do c. k. okrajne gosposke in po nji sprožila svoje želje sl. dežel. poglavarstvu; glavni odbor, uprašan za svoje mnenje, bo potem iskreno podpiral poddružnice želje. Poslednjič je poddružnica še razodela željo po nogradski postavi, o kteri smo že povedali, da pride letos na dan. — Zavoljo velike škode, ki jo prizadevajo zajci drevesom, ste se županija trebelevska in poddružnica planinska obernile do kmetijske družbe, naj bi kaj pomagala o teh nadlogah. Gosp. Ambrož je rekel, da škoda, ki jo prizadevajo zajci drevju, je res velika in da bi bilo želeti, da bi se kakor koli na postavni poti mogla odverniti, pa kako? to je težko reči, ker na Krajnskem ni ravno zajcov od sile kakor jih je v druzih deželah, kakor na Českem itd., in pa nazadnje vendar vseh zajcov ne moremo iz sveta pregnati. Gosp. grof Barbo je svetoval, naj se tudi pri nas dela to, kar se dela drugod, kjer je še več zajcov; stebla naj se mažejo z mazili, ki so zoperne zajcom, ali pa ovežejo s slamo, ternjem ali kakorkoli; zajic je vertu res nadloga, pa gospodar mora zoper to nadlogo tudi kaj storiti; rekel je zadnjič, da znani pregovor: „miši storé, da so gospodinje skerbné“, bi se utegnil razširiti čez zajce in rêči: „zajci naredé pridne vertnarje.“ Gospod Burger iz Grosuplja je rekel, da vse vezila in mazila ne pomagajo dovelj. Gospod Ambrož je sklenil svoj predlog s tem: naj bi glavni odbor to zajčjo zadevo v resen prevdark vzel in potem storil, kar bo za pravo spoznal; zbor je poterdil ta predlog. — Poslednjič je gosp. dr. Eisel besedo poprijel in govoril od Golovca tik Ljubljane, kteri, kakor je sploh znano, svoje gole rebra že od daleč kaže. Pa ne, da je ta goličava le madež lepi okolici ljubljanski, temuč škoda je tudi, da toliko zemlje nerodovitne leží; pa tudi prijetniši in zdra-

viši so taki kraji, okoli kterih so homci in berda obrašene. Naj bi — je sklenil gospod govornik — kmetijska družba kakorkoli pripomogla, da bi se Golovec zasadil z drevjem ali sicer predelal v rodoviten svet. Na to je župana-namestnik gosp. Gutman povedal, da vès Golovec, kteri je lastnina ljubljanskega mesta, je po sklepu mestnega odbora že razmerjen, da se bode na drobno prodal; prodaj ovéra le pritožba nekterih posestnikov iz Poljan in Štepanove vasi, kteri si domišljujejo, da imajo pravico do pašin na Golovcu; dokler ni te pravde konec, se ne more nič storiti. Mestni ekonom gosp. Podkrajšek je poterdil vse to in zraven še upanje razodel, da bode te pravde menda kmali konec, ker lastnoročno od cesarja Karl-a VI. 29. novembra 1725 podpisano pismo poterjuje, da je ljubljanska mestna gosposka Golovec od vicedoma, čigar lastnina je nekdaj bil, kupila. Zbor, ki je g Eisel-nov predlog glasno poterdil, je naposled na nasvèt gosp. dr. Ahačičev sklenil sledeče: „naj družba kmetijska mestnemu magistratu željo razodene, da bi, koj ko bode imenovane pravde konec, se Golovec v rodoviten stan predelal. (Dl. sl.)

Za domače potrebe kaj.

(Kozarci ali glaži, steklenice ali flaške in vsako drugo pitno steklo, Trinkgläser i. t. d.) se očedijo najbolje, če se vodi, s ktero se imajo izmiti, prilije nekoliko solne kisline (Salzsäure); na en bokal vode je dovelj 12 kapljic kisline. Kislina odpravi posebno apno, ki se tako rado glažev prime. Tudi šipe na oknih se očedijo s to vodo prav dobro. — Morebiti s tem svetom, ki smo ga povzeli iz „Allg. d. Telegr.“, vstrežemo marsikteri gospodinji ali gospodarju.

Slovensko-horvaška povést
o Čehu, Lehu in Mehu.

Spisal Davorin Terstenjak.

Španjolske Iberce, kterih slab ostanek še so današnji Baski, ima učeni Pott, [1]) da se poslužim njegovih besed, za: „allerältesten Grundstock europäischer Bevölkerung“ — za: „Urgestein, auf welchem sich Kelten, Germanen und Slawen auflagerten.“

V ibersko pleme spadali so tudi italski Ligurci, [2]) in pa Ambroni, kteri so v severni Evropi stanovali, in s Kymbri združeni okoli 100 pred Krist. rojstvom planili v Italijo.

Da so ti Ambroni bili sorodni z Liguri, vidimo iz Plutarcha, [3]) kteri piše, da so italski Liguri razumeli jezik Ambronov in da so se Ambroni nekdaj tudi Liguri veleli. Iberske rodiče nahajamo v starem svetu še tudi kraj virov Rhodana na podnožji visoke Furke, in Dionys Halikarnaski pozivajoči se na Katona piše, da so ti rodiči iz stare Grecije že davno pred bojem trojanskim se izselili. [4])

Arndt in Rask [5]) sta iberski jezik imela za sorodnega s finskim, tudi J. Grimm [6]) in pa ostroumni Pott imata prav, ako terdita, da v jeziku Baskov ne nahajamo nikakošnega finskega življa.

Ni še dognano, v kakšno rodbino jezikov iberski jezik spada, in odkod je ibersko pleme prišlo.

Prof. dr. Lücken [7]) misli, da so Iberi iz pervega v zapadni strani severnoiztočne Azije prebivali, in od finskotartarskih rodov proti zapadu bili pretirani, in sicer proti Kaukazu, kjer so v starem času tudi Iberi stanovali.

Iz stanovališč bi jih prê Kelti v Hišpanijo bili pregnali, ena betva pa bi se prê proti iztoku bila v Ameriko obernila bila.

Lücken tudi meni, da je iberski jezik podobniši amerikanskemu, kakor kteremu drugemu, in da aglutinacialjska sostava (system) in gramatiška vlastovitost iberskega jezika tudi to poterjujete.

Iberski rodiči bi toraj tudi nekdaj prebivali bili na ilirskem polotoku; po takem bi se vendar razjasnoval nearjanski del v jeziku današnjih Škipetarjev. *)

Dnešnje Škipetarje razun Potta vsi kritični preiskavci, kakor: Hahn, Fallmereyer, Xylander itd. imajo za odlomek starih Illyrov, in terdijo, da so Makedonci in Illyri bili soplemeniki, akoravno že Polybi pravi, da se je staroilirski jezik od makedonskega do razumljivosti ločil. [1])

Te Škipetarje, menim jaz, da so zmes iberskoilirskega rodú, kteri se je, kakor smo gori po Katonu čuli, davno pred trojanskim bojem iz Grecije izselil proti helvetskim planinam.

Da je na ilirskem polotoku v starem svetu pleme nearjansko stanovalo rudeče barve, — sem že na drugem mestu omenil pozivaje se na Aristotela in njegovega komentatorja Julia Firmika. [2])

Dalje še Tacit [3]) izročuje, da so tudi britanski Siluri bili soplemeniki Iberov, in ta okolščina bi nam spet razjasnovala prikazen, zakaj tudi v narečjih, ktere imamo za ostanjke keltskega jezika, nahajamo poleg večine arjanskega še nearjanski živelj.

Ibersko pleme je toraj v starem svetu bilo raztrošeno v okrožji Kaukaza, na ilirskem polotoku, v okrožji helvetskih planin, v okrožji Pyrenej, v okrožji Visle in v Britanii.

Pervi arjanski naseljenci v južni Evropi so Gerkolatinci in sicer na ilirskem in italskem polotoku; v zapadu Evrope pa Kelti.

Gobinau [4]) meni, da so za Kelti se izselili iz Azije Slovani, in da so že najmanj 4000 let v Evropi. Po takem so mogli pozneje Germani skoz Slovane predreti, kar pa ni verjetno.

Gotovo so Germani pred Slovani prišli v Evropo, in za Germani še le Slovani. Kar Schleicher in Hanuš terdita, da še le v Evropi se je počela razkolitev v Germane in Slovane, to se ne dá dokazati.

Verske ideje starih Slovanov se bolj ujemajo z gerškimi in staroindiškimi, kakor s starogermanskimi, in ta okolščina se tudi ne sme prezirati v prašanji: ali sta ta dva naroda v starem času tako ozko bila združena, kakor Schleicher in Hanuš mislita.

Slovani so v predzgodovinski dôbi obsedli pokrajine med Karpati in jadranskim morjem, o ravno tajisti dôbi so utegnili Traki v Evropo priti.

Še le za obema narodoma — Slovani in Traki so prišli Sarmati in Skythi v Evropo. Da ta naroda nista bila slovanska, kakor še nekteri slovanski pisatelji zmiraj mislijo, poterjuje zgodovina in jezik teh obojih.

Čudno se mi zdi mnenje, ki ga terdijo nekteri učeni možje, kakor Šembera [5]) in naš Poženčan [6]), da Sarmati so bili Slovani, in da v imenu Sarmat tičí ime Serb.

---

[1]) Pott, „Ungleichheit menschlicher Rassen“ stran XXVIII. [2]) V jeziku Ligurcov se je kupec velel sigyn. [3]) Plutarch „Vita Marii“, cap. 19. [4]) Dionys. Halikarn. I, 9. Steph. Byzant. in voce *Γραια*, Ritter „Vorhalle“ str. 387. [4]) „Ueber den Ursprung altnordischer Sprachen“ str. 112. [5]) J. Grimm „Gesch. der deutschen Sprache“ str. 9, str. 255. [7]) Lücken, v časopisu „Natur und Offenbarung“ II. Band, 12. Heft str. 569.

*) Vendar jezik dnešnjih Škipetarjev ima v večini arjanske življe, kakor tudi dosti prejetih in od Gerkov, Slovanov in Turkov izposojenih besed. Pis.

[1]) Hahn, „Albanesische Studien“ str. 228. [2]) Glej „Novice“ str. 34 leta 1855. [3]) Tacit. Agricola 11. [4]) Gobinau „Essai sur l' inegalité des Raçes humaines“ III, 11. [5]) Šembera v svojem najnovejšem spisu: „Dějini řeči a literature českoslov.“ [6]) Poženčan v lanskih „Novicah.“ Bil bi na gosp. Poženčanov odgovor bil spet poslal odgovor, al uredniki časopisov se bojijo polemike. Hočem v svojih bukvah to reč obširniše pretresevati.

*

Sarmati so „soboles Medorom“, česar so stari pisatelji dobro bili podučeni. Mi imamo zadosti jezikoslovnih zakladov starih Medov; prosim vsakega, naj jih prebere, in prepričal se bode, da je jezik starih Medov različneji od staroslovanskega, kakor gotiški od staroslovanskega. Celó glasniške postave (Lautgesetze) so posebne, in očitno dokazujejo različnost obojih jezikov. Kadar so Sarmati leta 1455 pred Krist. do Tanaisa prišli, so že Slovani gotovo kakih 400 let prej v Evropi stanovali.

Kdor na jezikoslovne in zgodovinske dokaze ne porajta, naj primerja običaje, način življenja in značaj starih Sarmatov z onim starih Slovanov.

Sarmati niso zidali mest, ne hramov, vse svoje žive dní so prebivali na konjih in kolah. [1])

Sarmatski Alani niso poznali poljedelstva, in klasiki pišejo od njih, da „ferino more vescuntur.“ Sarmatskim ženam so že hitro po porodu desni sisek odrezali, da so ložej lok nastavljale.

Sarmati so bili γυναικρατουμενοι [2]), in poznana je sarmatska junakinja Amage.

Jeli „Amage“ slovansko ime v obliki?

Ni prostora vse vlastovitosti Sarmatov tukaj naštevati; že te bodo vsakega prepričale, da niso ednake s staroslovanskimi običaji. *)

Sarmate Limigantes pa imeti za očake današnjih Lemkov v sandečkem okrožji, kakor se našemu verlemu Poženčanu dopada, ne bode nikdar obveljalo.

Šafařik [3]) sam pravi: „Wären diese Namen (Arcaragantes in Limigantes) nicht wahrscheinlich zusammengesetzte, so würde ich vermuthen, dass der Name der Limigantes mit dem heutigen Lemker im Sandezer Kreise Galiziens verwandt sei.“ Tudi Muchar je proti temu mnenji pisavši: Man wollte behaupten, die Sarmaten (limigantes sarmatae) seien damals (leta 344) in die Gegenden der Save, Drave, San, in das Steirerunterland und in das südliche Kärnten, oder doch gewiss in das heutige Krain (Sarmatae limigantes, Krajni als Gränzsarmaten) versetzt, und mit diesen seien die ersten slawisch-windischen Bewohner in die bezeichneten Landstriche eingeführt worden. Diese Vermuthung jedoch ermangelt alles historisch-festen Grundes, und widerspricht dem wörtlichen Sinne der alten Nachrichten, der vielfachen Zertheilung und Zerstreuung jener geringen Anzahl von Sarmaten der klugen Politik des K. Constantinus und den damaligen Zeit- und Ortsverhältnissen der Länder und Bewohner an und auf den julischen und norischen Alpen (Gesch. der Steiermark I, 295).

Pervlje bi se misliti dalo na Tacitove [4]) Lemovii, kteri se v družbi Rugijev imenujejo, kakor pa na Limigantes. Ti Lemovii pa so bili nemško pleme in bi utegnili o času preseljevanja nemških ljudstev se v Galicii naseliti, in tako ime tukaj zasaditi.

Iz imena Limigant rusinski jezik ne bode nikdar stvaril oblike Lemk.

Od leta 360—335 pred Krist. so se na obalih jadranskega morja začenjali naseljevati Kelti pridši iz Galije. Kakor zagojzda so se vrinili v pokrajino med Moravo in Uno ležečo, in so brez dvombe Dalmatom sorodne Japade porinili do virov Kolpe, pa tudi po takem silno tišali panonske Slovence proti Karpatom.

Ker rimski pisatelji terdijo, da so prišelci Kelti kervave boje s sosednimi narodi imeli, in ker sosedni narodni so bili proti iztoku Traki, proti severu pa Panonci, je tedaj gotovo keltski meč tudi Slovence ranil.

Panonce imajo nekteri zgodovinopisci za Trake, *) drugi pa za Illyre. Mislim, da sem v svojih raznih člankih do belega dokazal slovenskost Panoncov. Imena mest panonskih, kakor: Solva, Petov, Sisek (Siscia) itd. nimajo ne ilirskega ne traškega značaja. Božanstva: Jarmog, Labur, Sedat itd. so slovanske, kakor obilo osebnih imen na kamenih rimskih v Panonii izkopanih.

(Dalje sledí.)

[1]) Mela, III, 4. Tacit. Germ. can. 46. [2]) Scymn. Chius, vers. 141. [3]) „Slaw. Alterthümer“ I, 344. [4]) Tacit. Germ. 43. Ali je morda zaostalo keltsko in bi imelo parallelo v galskih Lemovici ali Lemovices? primeri: Caesar, „bell. gall.“ 8, 46. Strabo 4. Ptolom. 2, 7, 10. Saj je historiško gotovo, da so v okrožji Karpatov tudi za Strabona stanovale betve Keltov.

*) O običajih Sarmatov naj se bere: Dionys. Perieg. 308. Ammian Marcele XXXI, 2. Strabo VII, 312. Herodot IV, 116, 117 itd. Od Jazygov je historiško gotovo, da so bili Sarmati. Dio Cass. (71, 16) nam je zapisal ime njihovega kralja Vanadaspes. To je vendar čisto medoperziško ime.

*) Noben klasikar ne terdi, da bi stari Traki kadaj čez Dunaj do gornje Save in Drave, do Rabe in Mure bili segali. Za trojanskih bojev so stanovali v zemlji južno od Itema, ktera je proti iztoku od Ponta proti jugu od Propontide obmejena, in ktera je proti zapadu do Makedonie segala. Ilias, 2, 844. 4, 520. 5, 462 itd. Pis.

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XXX.

Véliko saboto sem šel že zgodej mestno okolico natančneje ogledavat. Postrežljivi pater Andrej pelje mene in še nektere tovarše po raznih ozkih nesnažnih ulicah proti izhodu iz mesta na oljsko goro. O podnožji griča Akri ali Akra pridemo k mestnim vratam svetega Štefana memo nekdanjega Pilatovega poslopja, ki je sedaj deloma vojašnica, deloma pa stanovališe poglavarja jeruzalemskega. Blizo teh vrat se vidi v mestu še Betezda, to je, tista čudovita kopel, okrog ktere je bilo pet lepih velikih lop, polnih bolnikov, ki so kipenja in plivkanja vode pričakovali. Angelj Gospodov je hodil namreč o svojem času v kopel, in vsakikrat je voda skipela, in kdor je o tem skalenji in kipenji vode pervi v kopel stopil, je ozdravel svoje bolezni, naj si je bila že kakoršna koli. Tudi dobrotljivi Zveličar naš je nek dan ta lepi vodnjak ogledoval in pri njem, kakor beremo v svetem pismu, velik čudež storil. Bil je tù namreč nek človek, ki je bil že 38 let bolan. Sin Božji mu velí prijazno: ali hočeš ozdraveti? Bolnik pa žalostno odverne: Gospod, nimam človeka, da bi me, ko voda skipí, v kopel djal; prej pa, ko sam van-jo pridem, je že kak drug v nji. Jezus pa mu pravi: Ustani, vzemi posteljo in pojdi. In po 38 letni bolezni je mož hipoma zdrav, vzame posteljo na ramo, ter gré. — Nekdanjih lepih lóp ni več najmanjšega sledú, podolgasti čveterovoglati vodnjak pa se še vidi, in je le na izhodnem koncu z mnogoverstno šaro že nekoliko zasút.

Ko iz mesta pridemo, smo na enkrat med zgol grobovi nad Jozafatovo dolino, ono dolino, ki obuduje v človeku žalostne strašne misli — misli na smert, na ustajenje, na poslednjo sodbo, na dan serda in nadloge in revšine, na dan zlo velike bridkosti; zakaj prišla bo ura, ko bodo vsi, ki so v grobih, slišali glas Sina Božjega, in bodo ustali in vidili sina človekovega pridšega v oblakih z veliko močjo in častjo. In zbrali se bodo pred njim vsi ljudjé, in ločil jih bo na desno in na levo, kakor ločuje pastir ovce od kozlov.

Da judje in kristjani občno sodbo verujejo, izhaja gotovo iz razodenja Božjega, in da imajo ravno Jozafatovo dolino za občno sodnišče, izhaja posebno iz besed Joela preroka (cap. III. v. 2.), ki pravi: „Zbral bom vse narode, in peljal jih bom v dolino Jozafat, in sodil jih bodem nad Izraelom ljudstvom svojim in dedšino svojo.“ — Kako

pa se je izcimila in ukoreninila v toliko druzih narodnih misel in vera, da bo Bog enkrat v Jozafatovi dolini vse ljudí sodil, ne vém povedati. Tudi Mahomedovi nasledovavci verujejo, da dolina Jožafat je poslednje občno sodnišče, saj za prerokove verne; in na jugo-izhodni strani zlatih vrat sterlí nek okrogel kamen kakor top iz mestnega ozidja, in Mahomedani terdijo, da bo Mahomed na-njem stal ali sedel, ko bo v dolini zbrane verne sodil.

Omenjene zlate vrata, najlepše v Jeruzalemu, ki so pa sedaj zavolj zgorej v misel vzete vraže ali iz kakega druzega uzroka zazidane, so tiste, skozi ktere je imel Jezus cvetno nedeljo slovesni uhod v nehvaležno mesto. O, kako obudujejo tudi te vrata človeka k mnogoverstnemu premišljevanju! Tù vidiš množico ljudstva, ki nebeškega učitelja spremlja, mu po poti lastne oblačila razgrinja, z drevesnimi, zlasti palmovimi vejami v rokah radostno in veselo upije: „Hozana sinu Davidovemu!“ — Pet dní pozneje pa jim ravno ta nebeški učitelj ni več druzega ko slepar in zapeljivec! — Pred Pilatovim poslopjem se ne čuje druzega ko „proč ž njim! križaj ga, križaj ga!“ — Tak je svet, prijatel moj! in kdor se na-nj zanese, sam sebe slepari. Brez Boga je vse nečimerno in prazno.

Ko od mestnega ozidja po stermem bregu v Jozafatovo dolino grémo, pridemo na neke kamnite tla terdega belega kamna. Tù so Judje sv. Štefana, pervega mučenca, kamnjali. Sveti mučenec je bil poln milosti in svetega Duha, in po pravici je djal Judom (act. Apost. cap. VII.): „Terdovratni in neobrezanih serc in ušes, vedno se ustavljate svetemu Duhu, kakor očetje vaši, tako tudi vi. Kterega prerokov niso preganjali očetje vaši? In morili so tiste, ki so prerokovali prihod Pravičnega, kterega izdajavci in morivci ste vi sedaj bili. Zakaj postavo ste prejeli po naredbi angeljev, pa je ne deržali. — Ko so pa to slišali, so se togotili v sercu in z zobmi škripali zoper njega. Ker je bil pa poln svetega Duha, je gledal v nebo in vidil čast Božjo in Jezusa stoječega na desni Božji. In je djal: Glejte, vidim nebo odperto, in sina človekovega na desni Božji. Zaupili pa so z velikim glasom, in si ušesa zatisnili, in vsi kmali na-nj planili. In so ga tirali iz mesta in s kamnjem pobijali: in priče so položile oblačila svoje k nogam mladenča, ki mu je bilo ime Savl. In so kamnjevali Štefana, ki je klical rekoč: Gospod Jezus, sprejmi dušo mojo! Pokleknivši pa je upil z velikim glasom rekoč: Gospod, ne štej jim tega za greh. In ko je to izrekel, je zaspal v Gospodu.“ — Kdor iz ljubezni do Gospoda preganjanje terpí in za sovražnike svoje tako iskreno moli, je pravi učenec Gospodov, resnično poln vere in milosti in svetega Duha!

Tù blizo, pa nekoliko v stran in niže, kažejo drugi kamen, na kterem je nek sedel Savl, pozneje apostelj narodov, varovaje oblačila krutih kamnjevavcov.

Je pa dolina „Jozafat“ med hribom „Moria“ in med oljsko goro. Moria jo obdaja na zahodni, oljska gora pa na izhodni strani. Oba hriba sta bila nekdaj Gospodu jako ljuba in draga; hrib Moria je napolnil z vsim svojim veličanstvom, ko je Salomon tempelj posvečeval; iz oljske gore pa se je vernil po doveršeni nalogi na zemlji k Očetu v nebesa. — Vsa dolina, kakor tudi podnožje obéh hribov je polna grobov iz vseh vekov, in še dan današnji hodijo premožni judje od vseh štirih straní sveta v Jeruzalem, ter si kupujejo od ptujcov za težke dnarje pest zemlje svojih dedov, da saj po smerti v ti jim toliko dragi dolini mirno počivajo, ker je prišla kerv Gospodova čez-nje in čez njih otroke, da so iz drage domovine za vselej pregnani.

Dolina ta pa ni tako globoka, ne tako dolga in široka, kakor ljudje, ki je niso nikdar vidili, sploh menijo. Gotovo je bila nekdaj veliko globokeja, ko je sedaj; zakaj ruša in mnogoverstna šara tolikokrat razdjanega mesta je povzdignila vse doline ne le v mestu, ampak tudi v bližnji okolici okrog mesta, kakor je griče, na kterih Jeruzalem stojí, dokaj znižala. — Kar pa se tiče dolgosti, sega Jozafatova dolina le četert ure od severja naravnost proti jugu, pa le za strelaj na široko. Iz tega vsak lahko vidi, da je v resnici veliko manjša, kakor se navadno misli. — Kje bomo tedaj stali pri poslednji občni sodbi? bo tù menda marsikdo prašal. O tem se nočem pričkati, dasiravno mi je znano, da, ko bomo ustali, se bomo tudi spremenili. Prerok Joel pravi: „Naj ustanejo in naj se napotijo narodi v dolino Jozafat; zakaj tam bom sedel in sodil narode okrog.“ — Po katoliški veri ima vsaki katoličan terdno verovati, da bo Bog enkrat vse ljudí vkup pravično sodil; ali bo pa ravno Jozafatova dolina poslednje sodnišče ali ne, ne spada v katoliško vero.

Nekdaj je utegnila Jozafatova dolina, dokler je še potok Cedron po nji tekel, tudi prav prijetna in ugodna biti, zlasti potem, ko je bil Salomon cedrov iz Libana po nji nasadil. Dan današnji pa ni ne cedrov ne potoka več, ampak cela dolina je, razun mertvaških grobov, vsa prazna in gola; le sèm ter tjè raste še kakošna oljka in smokva.

(Dalje sledí.)

Še nekaj: zakaj je Kras puščava?

Mnogo vzrokov, zakaj je Kras ogolel, je bilo že razloženih; naj posnamemo iz prijatelskega pisma še sledeče doslej ne omenjeno:

V več krajih ilirskega Primorja, zlasti po večjem kosu Krasa dozdaj ni nikacih gruntnih bukev, iz kterih bi lastninske, zastavne ali služne pravice bile očitne. Ondot se toraj zemljišča ne morejo zastavljati za dnarje na posodo vzete, in posodivec ali upnik si ne more dobiti varnosti s tem, da bi svojo pravico vpisal na dolžnikovo posestvo — v gruntne bukve. Kako si tedaj po navadi o tem pomagajo? Sklepajo se po Krasu prodaje na rešílo (Verkauf mit dem Vorbehalte des Wiederkaufes). *)

Dolžnik (prodavec) prodá namreč upniku ali posodniku (kupcu kako zemljišče, kako njivo za posojeni dnar (kupšino) in sicer s tem pogojem, da, če bi dolžnik upniku kupšine (ki je v resnici dolg), v postavljenem času ne opravil, prejde last prodanega zemljiša v polno kupcovo (upnikovo) last. — Vidi se torej, da je to le pogodba na videz, in nasledki tega ravnanja so toliko škodljiviši, ker je rešilna pravica zgolj osebna pravica, ki neha po smerti tistega, ki jo je v pogodbi dobil.

Še mnogo škodljiviše pa so take pogodbe za kmetijstvo, kajti kupec ali upnik si pri tem izgovorí: ali da bo namesti letne obresti ali činža kupljeno posestvo užival ali pa da ima dolžnik v posesti prodanega zemljiša ostati in upniku letne obresti plačevati. Če je pervo, upnik prevzetega posestva ne varuje (ne šona), marveč skuša iz njega največo korist vsako leto izmolsti; — če je pa drugo, in če dolžnik že naprej vé, da ne bo mogel zemljiša rešiti, ne gleda na drugo, kakor kako bi vsako ljubo reč, vsak germič v dnar spreobernil, da bi po pretekli dôbi oderto in ogoljeno pustoto prepustil svojemu upniku.

Kratkočasno berílo.

Boljarka.

Na izhodni strani ogerskega Banata, kjer mogočna Donava naše dežele loči od Turčije, se gore od obeh straní tako stiskajo, da se bučeči valovi dereče reke komaj med njimi vijejo, ter s strašnim bobnjenjem proti sinjemu morju valijo. Po verhu teh orjaških pečinastih gor razprostirajo

*) Na Krasu se sploh govorí: „na rešílo dati“, „na rešílo prodati“, „grunt rešiti“; „rešilno pismo.“ Po tem bi se tudi dala popraviti §§. 1068 in 1070 slovenske prestave občnega deržavljanskega zakonika.

se zeleni logovi; tam pa tam dviguje tudi razvalina kakošnega starega grada svoje sterme stene proti jasnemu nebu. V sredi reke pa stojí samotna, neizmerna pečina, na kteri se nahajajo ostanjki čverstega zidovja v podobi razdertega stolpa. Od tega zidovja se pripovedujejo različne pravlice. Naj priobčim jez eno iz letopisa kerščanskih prebivavcov na Turškem.

Pred tri sto leti po priliki je živel ob bregu Donave mogočen boljar (plemenitaž ali žlahnik), ki mu je bilo ime Dmitar C*. Podedoval je po svojem očetu neizmerno bogastvo. Razun tega bil je lepe postave, hrabrega in poštenega serca. Bil je mladeneč, da mu ni bilo blizo para; imel je lastnosti, s kterimi si je prikupil vsako ženskino serce. Komaj dvajset let star se je oženil, ter je vzel Jelico, osemnajst let staro hčerko nekega boljara, ktero so ljudje čislali za najlepšo v celi deržavi. Dmitar in Jelica sta se ljubila, da se ne moreta dva zakonska bolj ljubiti; zdelo se jima je, da sta najsrečnejša človeka na tem svetu. Dobila sta tudi sinka, nad kterim sta imela neizrečeno veselje.

Osemnajst let je preteklo v lepi zakonski ljubezni; nju sin je rastel ko mlada jelka, všeč Bogu in ljudém, v vseh rečeh očetu podoben. Bili so to presrečni dnevi za Dmitra in Jelico.

Pa sreča tega sveta je minljiva! — Jela je Jelico malo po malem nekaka žalost napadati. Na njenem poprej zmiraj jasnem licu, lepem ko mleko in krí, brala se je neka notranja žalost, ktero si je z vso močjo zakrivati prizadevala. Tako je nemila osoda tudi pri njej ojstro ternje med rože zakrila, ki je stezo njenega življenja neprestano nadlegovalo. Pa kaj je bilo vsega tega krivo? Uzrok njene žalosti bila je — kakor pri marsikteri drugi ženi — nesrečna ljubosumnost in nezaupljivost do njenega moža. Akoravno že nad trideset let stara, je še vendar lepa bila, da malo takih. Ali vse to ni nič pomagalo; ona se serčnega červa nikakor znebiti ni mogla; vsako lepo ženo je sumila za ljubo svojega moža in tedaj tudi sovražila.

Boljar, ki ni za uzrok njene žalosti vedil, si je na vso moč prizadeval svojo ljubeznjivo ženo razveseliti; ona pa je vkljub vsega njegovega prizadevanja vendar vedno tužna in čmerna ostala. Akoravno Jelica ni mogla celó nič odkriti, kar bi jo bilo prepričalo nezvestobe njenega moža, jo je vendar vedno mučila dvojba, ker se ni mogla resnice prepričati. Ako je mož količkaj nevoljen ali raztresen bil, berž je v tem dokaz najti mislila, da mu je dolgočasno pri nji in da je že sit njene ljubezni. Ako je pa bil prijazniši kakor po navadi, je mislila, da to za to dela, da bi ji nezvestobo lože prikril. Boljarju se je njena nevolja tako pristudila, da je šel skoro vsaki dan s svojim sinom in drugimi prijatli na lov. To pa je še bolj poterdilo mnenje nesrečne žene.

„Da, da, že vidim“ — si je mislila ko je odšel — „jez sem že ostarela, pa zato ne mara več za me; kaj mi hasne moje dvojenje? moja mladost je prešla; ah, da bi le ono poznala, ki mi njegovo ljubezen krade!“

V Dmitrovi hiši bila je med drugimi tudi neka zala Erdeljka, Anastazija po imenu, ktero je boljarka zeló rada imela. Nadarjena z vsemi lepimi čednostmi je svoje opravila in dolžnosti tako marljivo in zvesto opravljala, da so jo imeli kakor svojega otroka radi. — Naenkrat zapazi boljarka pri njej nekako raztrešenost in nemarljivost; kmalo ji je to znamenje, da nekaj važnega zali deklici serce teži. Čudila se je temu premenu. Kar ji na misel pride, da berž ko ne je ta deklica s svojo lepoto boljarja zapeljala, da se je čisto spremenil. Ta misel ji ne dá več mirú ne pokoja; misli in misli, kaj bi storila, vendar si nič pametnega ne izmisli.

Zgodi se, da neko jutro pride boljar s svojim sinom v dvorano, ter ji zopet oznani, da gré na lov.

„Zopet me češ samo pustiti?“ — mu reče po kratkem govoru — „ah! čedalje bolj čutim, da srečnih naših dní je konec.“

„Jelica! pa kaj ti blodiš?“ — odgovorí Dmitar malo razdražen.

„Bili so časi“ — ga zaverne Jelica — „ko nisi tako pogosto na lov hodil!“

„Tadaj sem bil sam; sadaj pa imam drugega, ki ne more domá brez dela časa tratiti; — kaj ne, sinko moj?“

„Draga mamica! pustite me“ — reče sin — „greh bi bilo, ako bi tako lepi dan zanemarili; že so konji obsedlani, slišite kako nepoterpežljivo po dvorišču hrgečejo?“

„O, izgovorov imata zmiraj dosti, da se le mene znebita“ — odgovorí razdražena Jelica.

„Eh, berbljanje žensko“ — reče Dmitar — „prosim te bodi pametna, Jelica! Saj vidiš, da osemnajst let star mladeneč ne more svojih mladih dní prespati kakor kak star paša.“ (Dal. sl.)

Slovanski popotnik.

* Gospod Mijat Stojanovič v Sremskih-Karlovcih, popisovavec narodnih običajev slavonsko-sremskih, nazivlja na naročilo svojega dela pod naslovom: „Slike iz domačega života našega slavonskoga naroda i slike iz prirode (naravi) s dodatkom Slavonske pučke sigre.“ Skušal sem — pravi sam pisatelj v zagrebškem listu — naslikati celo življenje našega slavonskega národa, kako je on verlega značaja, milega serca, zdravega in jedrega uma in poln dušne sposobnosti, s ktere bote nekdaj, ko se bo dovoljno izobrazil, izvirale sreča in blagostanje.

* Pod naslovom: „Włościanc z okolic Krakowa“ izšla je v Krakovu zlo zanimiva knjižica Jos. Mačinskega, kinčana s podobo Mih. Stahoviča. V tem delu popisuje pisatelj s prosto besedo narodne običaje in šege svojega ljudstva. „Lumir.“

* Četertemu listu „Serbskih Nowin“ lužičkih, ktere v Budišinu izdaja gospod Smoler (Schmaler), pridana je lepoznanska priloga pod naslovom: „Měsačny Pridavk k Serbskim Nowinam.“ Obsega lužički prevod Deržavinove visoke ode „Bog“, več lepoznanskih člankov in književne rečí. Omenjeno je tudi, da bodo ondi (v Budišinu) ustanovili odbor, ki bo s pomočjo matice serbske izdajal lepoznanske knjige. Pisal bo tudi ta odbor po časopisu serbske matice in v mesečnem dodatku; razun tega bo dal vsako leto almanah (zabavnik), ki bo obsegal zlo znamenite rečí, na svitlo. Do zdaj ima omenjeni odbor že sedem členov. Odbran je tudi gotov zbor, ki bo presojeval poslane spise. „Sedmica.“

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Benetk 13. maja. Znano Vam je, da Severinovo družtvo v Beču je vabilo tudi letos na Božjo pot v Rim, in res! sošlo se nas je vseh skupaj štirnajst. Sledeči gospodje so: Demartini, dohtar zdravilstva iz Pole, Ebner, cerkovnik iz Marijnega Celja, Hrovat, mestni fajmošter iz Ljubljane, Kikinger in Šrek, zasebnika iz Dunaja, Kolar, mestni fajmošter iz Strigone na Madžarskem, Kovalski, podobar iz Dunaja, Luciani, župan iz Albone v Istri, Čibašek, kaplan iz Wolfsberga, Wohlgemut, kaplan v Niederdorfu na Tiroljskem, Šwarcer, kupčijski računar iz Dunaja, Sumerer, fajmošter v Abstettnu, Cančić, fajmošter v Jarendorfu na Madžarskem, in jez, ki Vam to pisemce pišem. V torek, 11. t. m. ravno o polnoči smo od Tersta odrinili, in na parobrodu „Milano“ veselo v Benetke veslali. Al vreme ni bilo prijazno; merzel veter je nam obraze bril, ladjo močno gugal in morska bolezen nas je tlačiti jela. Pač čudna bolezen! človeku začne

po čelu šlatati, gorki pot mu po vsem životu stopa, in nekterega večje nekterega manje težave sprehajajo. Vendar komaj smo v Benetkah na suho stopili, smo tudi že pozabili vse. — Terst mi je močno dopadel, in marsikaj sem vidil in slišal, kar je moje serce z veseljem navdalo. Šmarnice pridno obhajajo v slovenskem in laškem jeziku, in kolikor sem vidil, jih Teržčani tudi pridno obiskujejo. Prav tako! Rad bi Vam še več pisal, pa ni časa. Bog Vas obvari! Jožef Rozman, kanonik.

Iz Tersta 7. maja. J. M. P. *) — Ker bi radi zvedili, koliko služi dekla v Terstu, Vam povém, da kuharce in hišne služijo po 7 do 12 gl. na mesec, druge dekle od 4 do 7 gold.; dekle na kmetih okoli Tersta pa 3 do 4 gold. vsaki mesec. Res, da tukajšni kmetje niso premožni, zlasti kar jih tare tertna bolezen, tedaj si morajo z vertníno, mlekom in perílom pomagati, in zatorej je več dekel potreba na kmetih.

Iz Loke poleg Zidanega mosta 15. maja. Hud ogenj je 27. dan pr. m. pokončal v Račici, mali vasi moje fare, 5 hiš s pristavami vred. Verli Radečani so iz Krajnskega berž prihiteli s svojo gasilnico na pomoč in tako obvarovali, da požar ni dalje segel; pa ta dobrota še ni vsa, ki so jo Radečani skazali Račičanom; čast. gospod fajmošter v Radečah so še milošnjo nabirali in s temi darovi vred, ki so jih tudi oni in njih gospod kaplan priložili, mi poslali predvčeranjem 22 fl., naj bi jih razdelil ubogim pogorelcom. Lepo se vsem dobrotnikom zahvalim za prijazno pomoč; naj jih mili Bog obvaruje vse nesreče, in poverne stoterno Račičanom skazano dobroto.

M. Plešnik, fajmošter.

Iz Ljubljane. Ravno je izdal gosp. dr. Etbin Costa v nemškem jeziku knjižico pod naslovom: „Die Adelsberger Grotte“, ktera prav natanko popisuje postojnsko jamo in njeno lego s pridjanim obrisom (Situationsplan) prav lepo razjasnuje, ki ga je izdelal gospod inženir Eunike, tisti mož, od kterega so „Novice“ že večkrat povedale, da ima velike zasluge za to jamo, ktera je nima para na svetu. Hvale vredna misel je bila gospod dr. Costa-ta, da je v male bukvice spravil velike imenitnosti toliko čisljane jame in za 30 kraj. (toliko veljajo) popotnikom po tem podzemeljskem čudu podal vodílo, ktero jim bo že prihodnji binkoštni pondeljk dobro služilo. — Posterve so bile predmet poslednjega zbora, v kterem so se po nemško skozi celo zimo razlagale mnogetere znanstvene reči po načinu, kteri je imel biti občinstvu umeven. Gospod prof. Konšek je bil med množico tistih, ki so oni način zadeli in je zanimivo govoril zlasti o krajnskih postervah, njih lastnostih, bivališih itd., povedal je pa tudi, da je posterv čedalje manj in naštel vzroke, kteri preganjajo to okusno živalico.

Iz Ljubljane. Da bi se, kolikor je moč, odvernila škoda, ki jo sadnemu in gojzdnemu drevju napravljajo kebri, polju in senožetim pa njih červiči, so prečastiti deželni poglavar z dopisom od 4. dné t. m., št. 1433, mestni ljubljanski gosposki in vsem c. k. gosposkam po kmetih ukazali: naj vsem soseskam svojih okrajin veliko škodo kebrov in njih zalege v serce vtisnejo, pokončevanje kebrov na vertih in tudi v takih gojzdih in logih, ki so blizo vertov, poljá in senožet, dostojno zapovejo, nad spolnitvijo te zapovedi čujejo in do 20. t. m. njim povejo, kaj so opravili. Velike hvale vreden je ta ukaz, kteri, če se bo pridno in dostojno spolnil, bode deželi prihranil obilo sadja, poljskih sadežev in merve, obvaroval pa tudi marsiktero gojzdno drevó. Ali pa se bode spolnoval? to je veliko vprašanje. Slišali smo za gotovo, da v neki fari blizo Ljubljane, ko je bil ta ukaz oklican, so se nečimerni ljudje le posmehovali in rekli: „kaj jih bomo nabirali, saj jih bo tako konec?“ Ako se pri takih bedakih ne čuje nad spolnitvijo oklica, je vès oklic zastonj! Iz Cerknice se nam piše: „Hvalevredna postava zastran kebrov je tudi pri nas bila oklicana. Le bilo bi prav, da bi se tudi spolnovala natanko, in da bi ne brenčal okoli ušes zvečer marsikteri keber, ki je že zapisan v mertvaških bukvah.“ — 1. dan julija bode delavnica ljubljanska spet to, kar ima biti po svojem pervem namenu, namreč pokorivnica za lenuhe in lenuhinje; jetnike so iz te hiše že večidel prepeljali, razun nekterih bolnih. V ljubljanski delavnici pa vprihodnje ne bode samo cvét krajnskih pohajačev in pohajavk, temuč tudi horvaških, štajerskih, koroških, istriških in goriških. — V petek je v Dragomeru nek grozovit sin svojega očeta ustrelil!

*) Kaj početi, da gospodar dobiva več mleka od krav, je povedano v 73. listu lanskih „Novic.“ Predolgo je še enkrat ponavljati, kar je ondi o tem rećenega. Ako ima založništvo „Novic“ še kakšen list od več, ga Vam bode poslalo. Vred.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. S cesarskim ukazom od 3. maja t. l. bo sedanja kazenska pravda v mnozih ozerih premenjena in sodno obravnovanje bo po tem bolj prosto, kolikor se bo dalo to brez škode za njeno temeljitost storiti. Kazenska pravda je tedaj okrajšana in sodno opravilstvo olajšano, in ker se bo vse natanjko po pravilih dosedanje kazenske pravde godilo, bodo tudi marsiktere govorice omolknile, ktere so se tù in tam slišale, da se bo vse kakor nekdaj le s pisanjem in nič z besedo in skrivaj opravljalo.

— Novi bankovci avstrijanske veljave, ktere bo narodna banka izdala, bodo po 1000, 100, 10 in 5 fl. Manjših bankovcov kakor po 5 fl. ne bo prihodnje.

— Zdravje horvaškega bana, grofa Jelačića, se še vedno ni nič popravilo.

— Černogorski starostnik Vuković se je pripeljal 11. t. m. na Dunaj in je imel drugi dan z ministrom unanjih zadev pogovor.

— Pervi zbor rudarjev in fužinarjev je bil 10. t. m. v slovesno okinčani dvorani geologične deržavne naprave. Sošlo se je blizo 300 zbornikov iz vseh dežela. Gospod minister notranjih zadev je dovolil ta zbor zavoljo tega, ker se rudarstvu in fužinarstvu v cesarstvu veliko porajtanje spodobi, in v dotičnem razpisu je zagotovil gosp. minister, da bo namene zbora podpéral. Tudi gosp. minister dnarstva, baron Bruck, je pozdravil zbor in rekel, da ga veseli, toliko zbornikov viditi in če je že za vse straní obdelovanja zemlje koristno, da se od časa do časa umni možje snidejo, veljá to toliko več posebno za rudarstvo.

— Dunajčani dobivajo škerlí za strehe iz Angležkega po Rajnu, Majnu, po kanalu med Majnom in Donavo in po Donavi.

Iz Milana. Dasiravno imamo nekaj dní že merzlo in deževno vreme, se nam vendar obeta dobra letina za svilo, in mnogo kupcov je, kteri se bojé, da se bo letos preveč svile pridelalo in da ne bo mogoče vse po tako visoki ceni spečati, kakor so jo pretečeno leto nakupili.

Iz Rusije. Petrogradska vlada ima namen, parižki konferencii v obširnem spisu razložiti stan turškega cesarstva in v njem med drugimi dokazati, da Turčija doslej še ničesar ni spolnila, kar se je v parižkem zboru spolnovati zavezala, in da je „bolni mož“ (t. j. Turčija) bolj bolán, kakor je kdaj bil.

Iz Serbije. „Temeški časnik“ piše in on naj bo za to porok, da ima knez Aleksander namen, se vladi odpovedati.

Iz Italije. Iz Rima. Na sv. Marka dan se morajo po stari šegi sv. Očetu papežu perve češnje na mizo prinesti; tako se je tudi letos zgodilo. Strežaj, kteri podá novo sadje na srebernem ploščku sv. Očetu, prejme od Njih eno dopio, to je 7 fl. 26 kr. našega dnarja. Pod

milem nebom še češnje niso bile dozoréle, in prišle so gotovo iz kake rastlinšnice.

Iz Francozkega. Iz Pariza. Konferencije so se menda že začele, rečeno je bilo saj, da se bodo 17. t. m. začele. Med vsemi rečmí, ktere se bodo pri teh konferencijah pretresovale, stojé zadeve zastran Moldove in Valahije v pervi versti. Angležki minister Disraeli je dal vediti parlamentu, da ste angležka in francozka vlada v rečeh Moldove in Valahije enih misel. Ako je taka, se je tudi francozka vlada odpovedala zedinjenju teh knežij („Constitutionel" saj to naznanja), dasiravno še sama tega ni dala na znanje. Vprašati se pa sme: Čimu je zahtevala tako glasno in tako naravnost zedinjenje Moldove in Valahije? čimu je Talleyrand v Bukarestu in Jasijih ljudí tako na škerbce postavljal? čemu se je francozka vlada tako daleč upala, ako je vedila, da ima malo upanja to kdaj doseči, kar zahteva, namreč da bi samo njena volja obveljala. — Iz najnovejih časnikov, če bi jim bilo vse verjeti, se pa dá posneti, da je francozki vladi največ menda ležeče ne samo na tem, da bi se oči cele Evrope le na njo obračale, ampak tudi na tem, da bi pervo veljavnost med drugimi vladami imela. To saj si moramo misliti iz tega, kar francozki vladni list „Moniteur" od 12. t. m. piše zastran Černe gore in njene razmére do Turčije. Piše namreč: „Turčija nima ne cele pravice ne sile, zoper Černo goro tako ojstro na noge stopati. Ker so nektere vlade toliko za Turčijo storile, bi bilo prav, da bi Turčija ne stiskala Černe gore tako, ki je tudi Evropo v pomoč klicala. Turčija ne ravná po pravici s Černogorci in lahko bi se zgodilo, da bi orožje zarožljalo, in če se jih loti, se bo pregrešila zoper obljube, ktere je storila, da ima Černa gora ostati pri starem. Pri tem francozka vlada ne more ostati; povabila je druge vlade po poročnikih in poslancih v Carigradu, si prizadjati, da se ne uname vojska med Turčijo in Černogorci. Angležka vlada je potem brez odloga nasvetovala, odbornike izvoliti, da bi se s Turčijo pogovorili in pogodili, naj ostanejo černogorske meje tiste, ktere so bile o času zbora v Parizu leta 1856. Francozka se je v to udala in se nadja, da bodo tudi druge vlade to storile. Rusii je Černa gora preveč pri sercu, da bi se tudi ne udala in upati je, da bo Avstrija tudi to storila, ktera se je leta 1853 tako močno za Černogorce potegovala." V druzih časnikih pa je brati: Francozka in ruska vlada ste se néki zedinile v černogorskih zadevah. Najpervo bo meje dokončno uravnati in tega se vanati, ali ima deželica samostojna biti ali ne, ker se je nadjati, da se bo to s časom samo poravnalo.

— Iz Pariza. Znano je, da je celo francozko cesarstvo v pet vojaških okrajin razdeljeno. Poveljniki teh okrajin so poslali cesarju svoje mnenja zastran tega, kakošnih misel je ljudstvo. Nič veselega ne naznanjujejo, najmenj pa maršal Baraguay d' Hilliers. Misliti se ne dá tedaj, da bo vlada le količkaj odstopila s poti, na ktero se je podala. Ako pa res nič ne odjenja, — piše nekdo iz Pariza, — bomo prišli naravnost kam, kjer ne vémo, kaj in kako bo z nami.

— Svila na Francozkem ne obeta dobre letine.

Iz Angležkega. Časnik „Times" pravi, sostavek „Moniteur-a" o zadevah Turčije in Černe gore pretresovaje: Nazadnje bo vendar Avstrija djansko rešila černogorske razpore in Turčija ne bo nehala vojakov nad Černogorce pošiljati, naj rečejo Francozi in Angleži, kar se jim poljubi, dokler Avstrija te zadeve ne poravná.

Iz Belgije. Pisma iz tega kraljestva pripovedujejo, da se ondašna armada z vsim za vojsko potrebnim preskerbljuje, ker je kralj za potrebno spoznal, svojo armado za brambo dežele pomnožiti. Te pisma pristavljajo, da se to godí po opominu angležke vlade.

Od turške meje. 11. t. m. so se Turki s Černogorci in ž njimi združenimi kristjani pri Grahovem sprijeli. Slišati je, da so imeli Černogorci 50 mertvih in 70 ranjenih; koliko so Turki zgube imeli, se ne vé nič gotovega. Obe straní ste se enako ljuto bojevale: Černogorci so prijeli, Turki se branili. Černogorcov in hercegovinskih kristjanov je bilo blizo 5000, vodja jim je bil Mirko, Turkov je bilo neki tudi toliko. Grahovo so požgali na povelje kneza Danila Grahovani sami. 12. je bilo vse mirno, al 13. t. m. so planili Černogorci zjutraj pred zorom na Turke, ki so hrano peljali, so une pobili, teh pa se polastili. Sliši se, da je Feruk paša mertev ali pa vjet.

Iz Jeruzalema. Letošno veliko noč ni prišlo toliko romarjev v Jeruzalem, nekaj zavoljo tega ne, ker so Gerki in Armenci tudi tisti dan véliko noč obhajali, nekaj pa zavoljo tega, ker Francozov in Angležev ni bilo ker so se Turki v Jafi pred kratkem nad francozko deklico, ostudno pregrešili.

Darovi za Vodnikov spominek.

Od I.—XXIII. naznanila . 961 fl. 50 kr.

Gospod	Blaž Bucik, korar	v Gorici	1 fl.	— kr.
„	Štef. Kociančič, profesor bogoslovja .		1 „	— „
„	Matevž Pirc, korvikar		1 „	10 „
„	Jožef Mazoti, posestnik		1 „	— „
„	R. P., gimnazialni profesor		1 „	— „
„	Andrej Respet, profesor bogoslovja . .		— „	30 „
„	Jakob Stibiel, „ „ . .		— „	30 „
„	Jožef Čermel, vikar pri sv. Roku . .		— „	30 „
„	Andrej Pavletič, vodja gluho-mutcov .		— „	30 „
„	Anton Gruzovin, učitelj „ „ .		— „	20 „
„	Štefan Mozetič, „ „ „ .		— „	20 „
„	Jakob Doljak, vikar v Cerovem		1 „	— „
„	Lorenc Sušnik, župnik v Ipavsk. Križu . .		— „	40 „
„	Blaž Lampe, kurat v Vertojbi		— „	30 „
		Skupaj .	971 fl.	50 kr.

☞ *Na mnoge vprašanja od več strani, kje se dobiva in po čim slovenski občni deržavljanski zakonik (postavne bukve), in kazenski zakonik (nemško-slovenska priročna izdaja), ponavljamo še enkrat, da ste obe te knjigi na prodaj pri c. kr. dvorni in deržavni tiskarnici na Dunaji in sicer perva za 2 fl., druga pa za 1 fl. 36 kr., — da se pa menda morete tudi naročiti pri vsakem knjigarji v naših krajih, ki se bo še na Dunaj za-nje obernil, če bo gotovega kupca vedil.*

Stan kursa na Dunaji 12. velikega travna 1858.

Obligacije deržavnega dolga	5 %	82¾ fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	82¼ fl.
	4½ „	72¾ „	Windišgrac. „ „ 20 „	25 „
	4 „	65½ „	Waldštein. „ „ 20 „	27 „
	3 „	50 „	Keglevičeve „ „ 10 „	14¾ „
	2½ „	41½ „	Cesarski cekini	4 fl. 49¼
Oblig. 5% od leta 1851	B	95½ „	Napoleondor (20 frankov)	8 fl. 16
Oblig. zemljiš. odkupa 5%		84 „	Suverendor	14 fl. 15
Zajem od leta 1834 . . .		312 „	Ruski imperial	8 fl. 27
„ „ 1839 . . .		129¼ „	Pruski Fridrihsdor . . .	8 fl. 43
„ z loterijo od leta 1854		109½ „	Angležki suverendor .	10 fl. 18
„ národni od leta 1854		84 „	Nadavk (agio) srebra: na 100 fl. 5½ fl.	

Loterijne srečke:

v Gradcu / na Dunaji } 12. velikega travna 1858: **81. 12. 24. 56. 62.** / **62. 26. 44. 15. 36.**

Prihodnje srečkanje na Dunaji in v Gradcu bo 22. majnika 1858.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**